

Een bespreking

Vergelijkenderwijs

Vorig jaar verscheen bij uitgeverij Boom van de hand van Jenny van der Toorn-Schutte een introductiecursus Nederlands voor Chinezen. Omdat onder die doelgroep ook cursisten vallen die nog niet (voldoende) gealfabetiseerd zijn in het Latijnse schrift, bespreekt Ineke van de Craats in dit nummer met diverse bijdragen over andersalfabeten – lezers en schrijvers in een ander schriftsysteem – de introductiecursus voor Chinese tweedetaalleerders van Jenny van der Toorn, *Vergelijkenderwijs*.

INEKE VAN DE CRAATS/RADBOUD UNIVERSITEIT, NIJMEGEN

Doelgroep

Vergelijkenderwijs is bedoeld voor een specifieke groep anderstalige NT2-leerders, die wel bekend zijn met de code van een schriftsysteem en die daarin vlot kunnen lezen en schrijven. Zij hebben echter geen ervaring met het Latijnse schrift dat gebaseerd is op de koppeling van klanken en tekens. Eigenlijk kan niet gezegd worden dat Chinese leerlingen andersalfabeten zijn, aangezien het Chinese schrift niet berust op een alfabetisch systeem waarin fonemen (spraakklanken) een vaste combinatie vormen met grafemen (letters). Tegenwoordig hebben de meeste Chinezen op de lagere school wel kennisgemaakt met het pinyin. Dat is een alfabetisch hulpschrift dat gebruikt wordt om leerlingen te ondersteunen bij de uitspraak van het Mandarijn. Iedere Chinees leert Mandarijn schrijven, maar hij spreekt vaak een ander dialect of zelfs een andere taal en is dus niet altijd bekend met de uitspraak van de taal die hij schrijft. Het pinyin dient om die uitspraak te leren. Iemand die pinyin heeft gebruikt, heeft gemakkelijker toegang tot het Latijnse schrift. Maar er zijn heel wat meer moeilijkheden te overwinnen voor een Nederlands

lerende Chinese cursist, zoals het belang van lettergrepen voor de schrijfwijze én de uitspraak van een woord, de opbouw van een woord (zowel wat betreft klanken als betekenisonderdelen), het onderscheiden en uitspreken van een toonloze lettergreep aan het eind van een woord en de functie van hoofdletters en interpunctie. De schrijfmotoriek op zich behoeft echter geen speciale aandacht te krijgen voor deze doelgroep. Alle Chinezen zijn hun leven lang bezig het aantal karakters dat ze kunnen schrijven uit te breiden en te onderhouden, want het gebruik van een karakterschrift vraagt veel meer van het menselijk geheugen dan een alfabetisch schrift.

Daarnaast zijn er specifieke moeilijkheden die niet direct te maken hebben met lezen en schrijven, maar wel van groot belang zijn voor de verstaanbaarheid van de Chinese leerder voor Nederlandse oren. En dan zijn er natuurlijk allerlei culturele verschillen die tot uiting komen in de taal: de verschillende onderdelen van een naam, de volgorde van voor- en achternaam, de tussenvoegsels, de alfabetische ordening, de beleefdheidsfrases en de mate van beleefdheid die vereist is. Maar ook

het wereldbeeld dat achter metaforen en conceptuele systemen ligt (bijvoorbeeld: hoe deel je de werkelijkheid in), kan grote invloed hebben op hoe NT2-leerders de nieuwe woorden (verkeerd) begrijpen.

Een aanloopcursus

Hoe groter de culturele afstand, hoe meer een NT2-cursist behoefte heeft aan een aanloopcursus of voortraject, is de opvatting van Jenny van der Toorn. In het laatste hoofdstuk van haar boek *Cultuur en tweedetaalverwerving* – van harte aan te bevelen voor wie meer wil weten over de Chinese cultuur en de verankering daarvan in taal – houdt zij een pleidooi voor zo'n voortraject. De snelle confrontatie met functionele taalhandelingen – die benadering is vertegenwoordigd in veel gebruikte leer- en cultuurshock. Bewuste aandacht voor de verschillen tussen de taal en cultuur van Nederland en het eigen land zou een manier kunnen zijn om de nieuwe kennis beter te verbinden aan de al bestaande kennis. Zo'n traject zou in de eigen taal van de nieuwkomers plaats moeten vinden (en in het

Nederlands voor de NT2-docent) en zou de volgende onderdelen moeten omvatten:

- interculturele taalbeschouwing: overeenkomsten en verschillen in de structuur, woordbetekenissen en uitdrukkingen.
- leren gebruiken van een Nederlands woordenboek (of telefoonboek).
- uitspraaklessen specifiek gericht op sprekers van dezelfde moedertaal. En voor Chinezen: verschil tussen toonhoogte en klemtoon, auditieve discriminatieoefeningen niet alleen gericht op het verschil tussen lange en korte klinkers, of tussen de klinkers onderling, maar die ook gericht zijn op uitspraak van de eindmedeklinker (pak-pakt; kas-kast; niet-niets; zelf-zelfs; win-wind) en toonloze lettergrepen.
- lessen in onze manier van taal leren.

Door het schrijven van *Vergelijkenderwijs* heeft Jenny van der Toorn de daad bij het woord gevoegd.

Vergelijkenderwijs

Het is duidelijk dat contrastiviteit een belangrijk didactisch middel is in de opvatting van de auteur. Dat komt tot uiting in de titel van het boek en in de gehele opzet van de cursus: de linkerpagina is in het Nederlands gesteld, de rechterpagina in het Chinees. Dat is heel handig en in de lijn van wat de auteur wil bereiken. Zo immers krijgen de Chinese cursist en de Nederlandse docent dezelfde informatie, ieder in de eigen taal, en ieder over de taal van de ander. En de auteur legt veel uit, veel meer dan je als docent in een beginnerscursus kunt doen. Het boek(je) begint met enkele lessen over culturele verschillen. Les 1 gaat over hoe Nederlandse namen zijn samengesteld,

les 2 over cijfers en getallen. Terloops lezen we ook dat een Chinees een boek van achter naar voren leest en bij het tellen op de hand, met de pink begint. In les 3 komen de agenda en namen voor dagen en maanden aan bod. In het Chinees tel je gewoon de dagen en de maanden: dag één is maandag en maand één is januari. Dan volgt een aantal lessen over het Nederlands (steeds afgezet tegen het Chinees): over het alfabet, de uitspraak, de klemtoon en woordbetekenis. Ik denk dat het veel onduidelijkheid kan wegnemen bij een Chinese cursist wanneer hij begrijpt dat er in Europese talen in principe geen relatie is tussen de woordvorm en de betekenis. Vuur, vulkaan en lucifer zijn bijvoorbeeld drie aparte woorden, die in de vorm niets met elkaar gemeen hebben (in de betekenis wel); in het Chinees zijn de woorden voor vulkaan en lucifer van vuur afgeleid.

Les 16 is een introductie op het alfabetische woordenboek. Een Nederlandse docent realiseert zich waarschijnlijk niet dat zelfs voor Chinezen met een middelbare opleiding het werken met zo'n woordenboek een nieuwe ervaring is die veel tijd zal kosten in het begin. In deze les gaat de auteur uitvoerig in op de informatie die het *Van Dale Basiswoordenboek* biedt voor één woord (lemma). Afkortingen en tekens passeren de revue en tot slot kan de cursist oefenen.

De lessen 17 en 18 gaan over grammatica, maar dan alleen over enkele aspecten waarmee een beginner al snel te maken krijgt en die totaal anders zijn in het Chinees: lidwoorden, meervoud en werkwoordsvervoeging. Zulke verschillen kunnen leerders erg bezighouden zonder dat een docent daar voldoende op in kan gaan. Het Chinees kent geen werkwoordsuitgangen voor

persoon en getal, en evenmin een uitgang voor de verleden tijd. Als zoiets in de moedertaal kan worden uitgelegd, is in ieder geval de aandacht van de cursist er een keer op gevestigd en is er minder kans op misvattingen.

Wennen aan Nederlands

Als het materiaal in de introductieperiode wordt gebruikt, is de cursist nog niet in staat veel van de Nederlandse tekst te begrijpen, maar dat is ook niet het doel van het materiaal. Gewenning aan hoe het Nederlands klinkt, is dat wel. Daarom wordt er ook een cassettebandje bij geleverd zodat de cursist de nieuwe klanken en woorden zo vaak als hij dat wil, kan beluisteren. Het bandje wordt langzaam en duidelijk ingesproken. De toon waarop dat is gedaan, vind ik vaak die van een juf die een woorddictee geeft aan kinderen die nog maar net losse woorden kunnen lezen en schrijven. Als het om gewenning en verstavaardigheid gaat, zouden dezelfde woorden van mij best op verschillende snelheden, op verschillende manieren en door verschillende stemmen mogen worden uitgesproken.

Voor de zinsintonatie vind ik nogal eens onnatuurlijk. Dat is bijvoorbeeld het geval bij het thema *Zinnen maken* op pagina 99. Als je wilt weten welk boek iemand leest, vraag je: 'Welk BOEK lees je?' Alleen in bijzondere situaties leg je de klemtoon op *jij*. Even onnatuurlijk is het om de verledentijsuitgang te beklemtonen in: ik werkTE, zelfs als het voor didactische doeleinden is.

Wat vindt een Chinese nieuwkomer?

Om eens te zien wat een Chinese nieuwkomer hier zelf mee kan, heb ik het boek en het bandje aan Xiao Hua

De klemtoon

Zoals we al aan het woord *ver-ge-ten* zagen, kunnen Nederlandse woorden uit meer stukjes bestaan. Zo'n stukje noemen we een *lettergreep*. Er zijn ook veel woorden van één lettergreep, net zoals in het Chinees. Dat zijn vaak namen van mensen, dieren en dingen: *man*, *vrouw*, *kat*, *hond*, *pen*, *boek*. Maar werkwoorden bestaan meestal uit twee of meer delen: *e-ten*, *drin-ken*, *le-ren*, *op-bel-len*, *mee-ne-men*.

重音

从 *ver-ge-ten* (忘记) 这个词可以看出, 荷兰语的词可以由几个部分组成. 这样的部分我们叫它音节. 当然荷语也有很多只有一个音节的词, 往往是有关人, 动物, 或东西的名词. 如 *man* (男人), *vrouw* (女人), *kat* (猫), *hond* (狗), *pen* (钢笔), *boek* (书). 动词几乎总是有两个或两个以上的音节, 如: *e-ten* (吃), *drin-ken* (喝), *le-ren* (学习), *op-bel-len* (打电话), *mee-ne-men* (带上).

De klemtoon vergelijkenderwijs.

gegeven. Ze is een paar maanden geleden met haar dochter voor gezinshereniging naar Nederland gekomen. Xiao Hua heeft na de lagere school nog vijf jaar voortgezet onderwijs gehad, waarin ze ook wat Engels heeft geleerd. Ze kan het een beetje lezen. Ze was heel blij met het boek en het bandje en stortte zich meteen op het karwei. Na twee weken verraste ze ons met de namen van de dagen en de maanden, keurig op een rijtje en redelijk verstaanbaar. Nog een maand later was ze op de helft van het boek en had ze achteraan in het boek de werkwoorden ontdekt. 'Die moeten natuurlijk naar voren. Dat wil ik meteen weten want het is belangrijk voor de zin', vertaalt haar man. Het lidwoord intrigeert haar ook. We praten er nog een tijdje over door en geven voorbeelden, want ze heeft het eigenlijk toch

niet zo goed begrepen. Ook het begrip lettergreep houdt haar nog steeds bezig. Ze probeert zelf uit te leggen hoe het zit met *maak*, *maken* en *mak* om te testen of ze het goed begrepen heeft. De oefeningen met alfabetische volgorde waren een schot in de roos, want ze oefent nu zelf met het woordenboek. Heeft ze nog meer wensen? Ja, een kleine woordenlijst met vertaling achterin, betere uitleg over de namen, meer uitleg bij het lidwoord en nog meer op het bandje. En nergens staat wat het woord 'OPDRACHT' betekent!

Tot slot

Leert een Chinese andersalfabeet hier nu van lezen en schrijven? Nee, maar dat was de bedoeling ook niet. Hij wordt er in ieder geval wel heel veel wijzer van en zal beter voorbereid de

NT2-les binnenstappen. Van mij mag er een hele serie van deze boeken geschreven worden met bijbehorende cassette of cd. Die cd mag nog veel meer geluidsmateriaal bevatten, in opklimmende moeilijkheidsgraad, puur gericht op verstaan van het Nederlands, niet op begrip, en er mogen hogere eisen gesteld worden aan de opnames en de opnametechniek.

Jenny van der Toorn-Schutte (2003), *Vergelijkenderwijs. Introductie cursus Nederlands voor Chinezen*. Uitgeverij Boom, Amsterdam.

De cursus bestaat uit:

- een boek voor de leerling met een cassette-bandje
isbn 90 5352918 7 € 24.50
- een docentenhandleiding
isbn 90 5352919 5 € 19.90

De snorhaar van de tijger

Het verhaal 'De snorhaar van de tijger' uit Korea is bewerkt voor alfacursisten die ongeveer drie tot vijf jaar lessen NT2 volgen. Er zijn meerdere varianten van het verhaal uit landen in Azië bekend. In het verhaal wordt een voorbeeld gegeven van 'geduld leren hebben'.

MARIA VAN DONKELAAR/ROC ZADKINE, ROTTERDAM